

सर्वोच्च अदालत, एकल इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश

२०७०-WO-०२०४

विषय : परमादेश

काठमाडौं जिल्ला काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १३ ताहाचल बस्ने
इन्द्रप्रसाद बाग्ले ----- १ निवेदक

विरुद्ध

जिल्ला प्रशासन कार्यालय, काठमाडौं ----- १
ऐ.ऐ. का प्रमुख जिल्ला अधिकारी ----- १
काठमाडौं जिल्ला गोठाटार गा.वि.स.को कार्यालय, गोठाटार काठमाडौं ----- १ विपक्षी
ऐ.ऐ. का सचिव ----- १
महानगरीय प्रहरी वृत्त, नयाँ बानेश्वर, काठमाडौं ----- १
ऐ.ऐ.का कार्यालय प्रमुख ----- १
महानगरीय प्रहरी अस्थायी प्रहरी विट गोठाटार, काठमाडौं ----- १
ऐ.ऐ.का कार्यालय प्रमुख ----- १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७ (२) बमोजिम यस अदालत
समक्ष परेको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं ठहर यस प्रकार छ :-

मैले मिति २०७०।१।११ गते विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालयका प्र.जि.अ.ज्यू समक्ष
सरस्वती लम्सालले शुलभको नागरिकता बनाई पाऊँ भनी मिति २०६९।१।१७ गते पेश
गरेको निवेदनको नक्कल, इन्द्रप्रसाद बाग्लेले शुलभको नागरिकता सम्बन्धमा सनाखत गरेको

कागजको नक्कल, शुलभको पेश गरेको शैक्षिक प्रमाणपत्रको प्रतिलिपिको नक्कल, सरस्वती लम्सालले पेश गरेको सरस्वती लम्सालको नागरिकताको प्रतिलिपिको नक्कल, जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँबाट मिति २०६९।१२।२६ गते शुलभलाई दिएको नागरिकताको प्रमाण पत्रको नक्कल, जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँको च.नं. ६४७ मिति २०६९।१२।२२ गतेको पत्रको नक्कल, सरस्वती लम्सालले मिति २०६९।१२।२२ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँमा पेश गरेको निवेदनको नक्कल, नेपाली नागरिकताको प्रमाणपत्र पाउँ भनी शुलभले अनुसूची फाराम भरेको निवेदनको नक्कल पाउँ भनी मैले निवेदन दर्ता गर्न जाँदा विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँका प्र.जि.अ.ले उक्त निवेदन दर्ता गर्न इन्कार गरेबाट उक्त निवेदन हुलाकबाट मैले विपक्षी जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँका नाममा रजिष्टर गरी पठाएको थिएँ ।

त्यस्तै मैले मिति २०७०।१।११ गते नै विपक्षी काठमाडौँ जिल्ला गोठाटार गा.वि.स. का सचिवसमक्ष गोठाटार गा.वि.स.ले शुलभका नागरिकता सम्बन्धमा मिति २०६९।१२।२३ गते जिल्ला प्रशासन कार्यालय काठमाडौँमा पठाएको पत्रको नक्कल तथा स्थलगत सर्जमीन मुचुल्काको नक्कल, सरस्वती लम्सालले इन्द्रप्रसाद वाग्लेलाई सनाखत गराई पाउँ भनी दिएको निवेदनको नक्कल पाउँ भनी निवेदन दर्ता गर्न विपक्षी गा.वि.स.का विपक्षी सचिवज्यू समक्ष गई उक्त कागजपत्रको नक्कल माग्दा विपक्षीले उक्त निवेदन दर्ता र उक्त कागजपत्रहरूको नक्कल दिन इन्कार गरेकाले मिति २०७०।१।११ गते नै उक्त निवेदन पनि हुलाकबाट रजिष्टरी गरी विपक्षी गा.वि.स. कार्यालयका नाममा पठाएको थिएँ ।

त्यस्तै मैले मिति २०७०।१।११ गते नै विपक्षी महानगरीय प्रहरीवृत्त नयाँ बानेश्वर काठमाडौँको च.नं. ३२८४ मिति २०६९।१२।२० को पत्रको नक्कल महानगरीय प्रहरीवृत्त नयाँ बानेश्वर काठमाडौँको च.नं. ३२५९ मिति २०६९।१२।१८ गतेको पत्रको नक्कल पाउँ भनी विपक्षी महानगरीय प्रहरीवृत्त नयाँ बानेश्वर काठमाडौँमा प्रमुखज्यू समक्ष निवेदन दर्ता गर्न जाँदा विपक्षी सो कार्यालयका प्रमुखले उक्त निवेदन दर्ता गर्न र उक्त निवेदनमा उल्लिखित कागजपत्रहरूको नक्कल मलाई दिन इन्कार गरेकोले मिति २०७०।१।११ गते नै उक्त निवेदन हुलाकबाट रजिष्टरी गरी मैले विपक्षी महानगरीय प्रहरीवृत्त नयाँ बानेश्वर काठमाडौँको नाममा पठाएको थिएँ ।

मैले मिति २०७०।१।११ गते महानगरीय प्रहरी अस्थायी प्रहरी विट गोठाटार काठमाडौंका प्रमुखज्यूसमक्ष यस विटबाट मेरो विषयमा प्रहरीवृत्त नयाँ बानेश्वर काठमाडौंमा पठाएको मिति २०६९।१२।२० गतेको पत्रको नक्कल पाउँ भनी निवेदन दर्ता गर्न जाँदा विपक्षी प्रहरी विट कार्यालय प्रमुखले उक्त निवेदन दर्ता गर्न र उक्त निवेदनमा उल्लिखित पत्रको नक्कल दिन इन्कार गरेकाले मिति २०७०।१।११ गते नै उक्त निवेदन हुलाकबाट रजिष्टरी गरी विपक्षी प्रहरीविट कार्यालयमा पठाएको थिएँ ।

त्यसपछि पनि म सम्बन्धित विपक्षीहरूको कार्यालयमा गई सम्बन्धित उक्त कागज पत्रको नक्कल माग्दा समेत उक्त सम्बन्धित कागजपत्रको नक्कल नदिएकाले विपक्षीहरूका नाममा यो रिट निवेदन दर्ता गर्न आएको छु ।

उपरोक्त तवरले विपक्षीहरूले आफ्नो आफ्नो कार्यालयमा भएका उक्त कागजपत्रहरू नक्कल दिन इन्कार गरी विपक्षीले मुलुकी ऐन कागज जाँचको महलको १७ नं. र अ.बं. २११ नं. समेतको उल्लेख गरेकोले, विपक्षीहरूले आ-आफ्नो कार्यालयमा भएका उक्त कागजपत्रको नक्कल मलाई नदिई विपक्षीहरूले नेपालको अन्तरिम संविधान २०६३ को धारा १२(२) को मेरो स्वतन्त्रताको हक ऐ. संविधानको धारा २१ बमोजिम सामाजिक न्यायको हक ऐ. संविधानको धारा २४(४) बमोजिमको न्यायसम्बन्धी हक, ऐ संविधानको धारा २७ बमोजिम सूचनाको हकबाट समेत विपक्षीहरूले मलाई बञ्चित गरी विपक्षीहरूले मेरो उक्त कानूनी अधिकारहरू हनन गरेको तथा उक्त संवैधानिक हकहरूमा आघात पुऱ्याएकोले विपक्षीहरूका नाममा यो रिट निवेदन दर्ता गराउन आएको छु ।

उपरोक्त तवरले विपक्षीले आ-आफ्नो कार्यालयमा भएका उक्त कागजपत्रको नक्कल नदिई विपक्षीहरूले कागज जाँचको महलको १७ नं., अ.बं. २११ नं. को मेरो कानूनी अधिकार उल्लंघन गरेकोले तथा नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १२(२), धारा २१, धारा २४, धारा २७ समेतको संवैधानिक हकमा मलाई आघात पुऱ्याएकोले विपक्षी कार्यालयमा भएका रिट निवेदकले माग गरेको उक्त सम्बन्धित कागजपत्रहरूको नक्कल रिट निवेदकलाई उपलब्ध गर्नु गराउनु भनी विपक्षीहरूका नाममा उपयुक्त उचित र आवश्यक परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ ।

यो रिट निवेदकको अन्तिम टुङ्गो लाग्नु भन्दा पहिले मैले विपक्षीहरूको कार्यालयमा पठाएका उक्त निवेदनहरूमा उल्लिखित कागजपत्रहरूको नक्कल नपाएमा उक्त

कागजपत्रहरूमा मैले मौकामा समयमा नै कानूनी उपचारको बाटो अपनाउने हदम्याद समेत समाप्त हुने भएकोले रिट निवेदकले मिति २०७०।५।११ गते हुलाकबाट विपक्षीहरूका नाममा रजिष्टरी गरी पठाएको निवेदनहरूमा उल्लिखित कागजपत्रहरूको नक्कल रिट निवेदकलाई उपलब्ध गर्न गराउनका लागि उक्त कागजपत्रहरू तथा कागजपत्रहरू सम्बन्धित सक्कल मिसिल यो मुद्दाको लिखित जवाफ साथ सर्वोच्च अदालतमा पेश गर्नु गराउनु भनी सम्बन्धित विपक्षी कार्यालयका सम्बन्धित विपक्षीहरूका नाममा सर्वोच्च अदालत नियमावली, २०४९ को नियम ४१(१) बमोजिम उपयुक्त उचित र आवश्यक अन्तरिम आदेश जारी गरी परमादेशको आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेतको निवेदन पत्र ।

नियमबमोजिम पेश भएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा निवेदक तर्फबाट उपस्थित विद्वान अधिवक्ता श्री दामोदरप्रसाद जोशीले विपक्षीहरूले आफ्नो आफ्नो कार्यालयमा भएका निवेदकले माग गरेका कागजातहरूको नक्कल दिन इन्कार गरी विपक्षीले मुलुकी ऐन कागज जाँचको महलको १७ नं. र अ.बं. २११ नं. समेतको उल्लंघन गरी निवेदकले माग गरेको कागजपत्रहरूको नक्कल दिन इन्कार गरेको हुनाले निवेदकको कानून तथा नेपालको अन्तरिम संविधानद्वारा प्रदत्त सूचनाको हकबाट समेत निवेदकलाई बञ्चित गरेको हुँदा निवेदकको मागबमोजिमको आदेश जारी हुनुपर्दछ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

निवेदक तर्फबाट प्रस्तुत भएको उपरोक्तानुसारको बहस जिकीरसमेत सुनी मिसिल अध्ययन गरी हेर्दा निवेदक मागबमोजिमको आदेश जारी गर्नुपर्ने हो, होइन भन्ने सम्बन्धमा नै निर्णय दिनुपर्ने देखिन आयो ।

निर्णयतर्फ विचार गर्दा आफूलाई विभिन्न चार निकायले आफ्नो कार्यालयमा भएका कागजपत्रहरूको नक्कल दिन विभिन्न मितिमा इन्कार गरी मुलुकी ऐन कागज जाँच महलको १७ नं. अ.बं. २११ नं. समेतको उल्लंघन गरेको भन्दै निवेदनमा उल्लेख भएका कागजपत्रहरूको नक्कल रिट निवेदकलाई उपलब्ध गर्नु गराउनु भनी परमादेशको आदेश जारी गरिपाउन प्रस्तुत एउटै रिट निवेदन दायर भएको पाइन्छ ।

रिट निवेदकले यसै रिट निवेदन साथ पेश गरेको २०६९-WO-१३७२ को आदेशको छायाँप्रतिको अध्ययन गर्दा निवेदकउपर काठमाडौं जिल्ला अदालतमा शुलभ वाग्लेले दिएको अंश समेत दुई मुद्दा विचाराधीन रहेको देखिन्छ । अदालतले आवश्यक सम्झौता ती कागजातका विषयमा मुद्दाको रोहबाट उपयुक्त आदेशसमेत दिई उक्त मिसिल कागजात

भिकाई हेर्न सक्ने नै देखिन्छ र ती कागजातका विषयमा आवश्यकीय चुनौती विधिसम्मत प्रक्रिया अनुरूप दिन निवेदकले नसक्ने देखिँदैन । मूलतः ती कागजातको नक्कल नदिनु पर्ने कारण र नदिएको आधार निवेदन जिकीर बाहेक अन्य कुनै कुराले पुष्टि गर्दैन । मुद्दा अन्यायको प्रतिरोध र कानूनको परिपालनको लागि हो । मुद्दाका लागि मुद्दा गर्नु र यसलाई प्रोत्साहित गर्नु अदालतका लागि पनि शोभनीय कुरा होइन । जिल्ला अदालतमा विचाराधीन मुद्दाबाटै ती कागजातको सत्यान्वेषण हुन सक्ने स्थिति छँदैछ ।

अतः निवेदकले माग दावी लिएको कागजातको प्रतिलिपि आवश्यक परे अदालतले उपयुक्त आदेशद्वारा भिकाई हेर्नसक्ने र कानून अनुसार तिनमा प्रतिवाद गर्न सक्ने निवेदक हक सुरक्षित नै रहेबाट उक्त मुद्दाहरूलाई ढिलाई समेतका प्रतिकूल प्रभाव पार्ने अवस्था रही निवेदक सफा र शुद्ध हातले आएको मान्न नसकिएबाट प्रस्तुत रिट निवेदनमा विपक्षीहरूले गरे बिराएको प्रारम्भतः नदेखिएबाट यसलाई अगाडि बढाई रहन आवश्यक नदेखिएबाट रिट निवेदनको दायरी लगत कट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : देवीकुमारी चौधरी

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाभी

इति संवत् २०७० साल असोज ४ गते रोज ६ शुभम्।